

ROZPOČTOVÉ VÝDAJE – JEJICH POVAHA A ČLENĚNÍ

HANA MARKOVÁ

Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, katedra finančního práva a
finanční vědy

Abstract in original language

Na členění výdajů z veřejných rozpočtů není jednotný názor. Názory se liší v historickém pohledu na potřebu úhrady výdajů z veřejných rozpočtů, tak z pohledu ekonomického, volby přístupu k této rozpočtové kategorii apod. Právní normy se zpravidla zabývají pouze výčtem jednotlivých druhů výdajů ve veřejných rozpočtech, členění chybí také v oblasti teorie práva, což je možné označit za určitý důsledek podcenění této oblasti finančního práva,

Key words in original language

Veřejné potřeby; rozpočet; veřejné výdaje; veřejné výdajové programy; veřejné výdajové projekty; rozpočtová skladba

Abstract

There is no single opinion on a structure or on a need for a refund of expenditures from public budgets. Some opinions prefer historical or economical view, some of them are rather engaged in a method of approach etc. Legal rules usually deal only with a listing of particular type of expenditure in public budgets, structure is also missing in legal theory, which can be considered as a consequence of underestimation of this area of Financial law.

Key words

Public needs; budget; public expenditures; public expenditure programs; public expenditure projects; structure of budget

HISTORICKÉ OHLÉDNUTÍ

Otázka úhrady určitých potřeb, které se dotýkají života celého státu, byla rozebírána již v počátcích praktického a teoretického vymezení finančního hospodaření státu a jeho součástí. Na rozdíl od příjmové stránky veřejných rozpočtů však do současné doby chybí všeobecně přijímaná a uznávaná systematika rozdělení výdajů veřejných rozpočtů. S touto otázkou se potýkala řada finančních teoretiků a finančních právníků ve vzdálenější i nedávné minulosti a ani dnes není úplně dořešena. Tento příspěvek je třeba chápat jako jeden ze střípků, které by měly vytvořit mozaiku názorů na dané

téma a tak přispět k formování teoretického systému v oblastí rozpočtových výdajů.¹

Formy státních vydání vznikaly postupně - jako výsledek změn sociálních podmínek. Je možné, na základě historického vývoje jednotlivých států dohledat a doložit, že jsou státní potřeby ve svých hlavních znacích až překvapivě stále a záleží jen volbě způsobu, kterým si stát v dané době zajistí jejich úhradu.

Existovaly a stále existují oblasti, jejichž úhrada se chápala a chápe jako povinnost státu a z tohoto pohledu ji bylo třeba vždy z veřejných prostředků zabezpečit. Byla a stále to je oblast obrany státu a výkonu státní správy, včetně oblasti spravedlnosti. Spor v jednotlivých státech nastal (a do současné doby trvá) jedná-li se o výši státních výdajů pro oblast hospodářské a sociální správy. Velká část sporných otázek je však v oblasti mimo finanční vědu – jde o řešení otázek hospodářské politiky státu a navazující oblasti finanční politiky.

Nejdříve praxe i teorie vycházela z dělení řádných a mimořádných potřeb státu a panovníka a na toto dělení potřeb navazoval také způsob jejich úhrady. Řádnými byly ty potřeby, které stát, z povahy své funkce, musel zajistit, což byly již zmíněná obrana země před nepřítelem nebo náklady panovnického dvora (a to včetně dluhů panovníka). Jednalo se o potřeby, jejichž úhrada spadala do kategorie toho, co příslušelo panovníkovi podle práva (co tedy vyplývalo ze zvykového práva, později z ústavy či jiného zákona). Druhou skupinou byly potřeby mimořádné, tj. takové na které nevyplýval žádný nárok a o jejichž úhradu musel panovník požádat- např. stavy. Tyto potřeby byly hrazeny z mimořádných příjmů, zejména z válečné kořisti, darů, konfiskací apod. Také mnohé daně tak např. měly ve středověku povahu mimořádných plateb.

Postupem času – jak se měnily poměry ve společnosti - se také veřejné úhrady stále více opíraly o finanční zdroje v podobě daní, kterým byl přikládán stále větší význam. Daňové příjmy se staly hlavní a do značné míry pravidelnou součástí veřejných zdrojů určených k úhradě veřejných potřeb. Teorie i praxe proto začaly pohlížet na daně jako na pravidelný příjem státu. K daním se postupně přidávaly různé další platby jako byly dávky a úhrady, které byly již dříve za řádné příjmy k úhradě potřeb považovány, ale které vzhledem k významu daní poněkud ustupovaly do pozadí.

---

1 Příspěvek byl vytvořen v rámci řešení výzkumného záměru č. MSM 0021620804.

Pro klasifikaci úhrad vstoupil do popředí moment pravidelnosti a od toho byl jen krok ke shodnému novému klasifikování potřeb, kde se pravidelnost výskytu a výše platby staly základním třídícím momentem.

Třídění potřeb a úhrad na řádné a mimořádné částečně ustoupilo, ale nezmezilo. Objevila se členění nová např. z hlediska zákonného podkladu, předurčitelnosti, souladu se životem státu či jiné veřejné korporace, souladu s finančním a hospodářským plánem, se zásadami finančními a daňovými apod.² Ve veřejné korporaci se např. za řádné potřeby označovaly potřeby zaměstnanců (platy), věcná režie korporace, trvalé příplatky k udržování podniků zřízených ve veřejném zájmu, režie veřejného dluhu a povinné příspěvky placené např. z důvodu existence mezinárodních smluv apod. Za mimořádné potřeby se potom považovaly některé investice, podpory při katastrofách, úspory či jiné potřeby, jejichž znakem bylo to, že se neopakovaly pravidelně. Za ideální byl považován stav, kdy řádné úhrady kryly řádné výdaje a mimořádné potřeby byly hrazeny z mimořádných příjmů, což však v praxi nikdy zcela nefungovalo. Častěji nastával stav, kdy řádné úhrady nestačily ani na pokrytí řádných potřeb, což vedlo k revizi úkolů (jak na úrovni státu tak jiných veřejných korporací) a změnám v jejich provádění či k využití úhrad mimořádných. Samostatnou skupinu tvořily potřeby, které i když se pravidelně neopakovaly, byly takového druhu, že mohly přinést v budoucnosti pravidelné úhrady např. v podobě nějaké formy výnosu z majetku. Za takovou potřebu se považovaly investice, což vedlo finanční teoretiky k úvaze, že není vyloučeno, aby se řádné úhrady využily i pro krytí mimořádných potřeb, ale tak, aby nebyla (uplatněním tohoto způsobu úhrady) ohrožena existence státu.

Jak již bylo uvedeno výše, obrana státu, udržování bezpečnosti, oblast spravedlnosti (včt.vězenství) tvořily a tvoří tradiční a nezpochybnitelnou část veřejných výdajů a záležití na situaci v dané etapě vývoje příslušného státu a dalších např. zahraničních vlivech, jaká část veřejných prostředků bude na tuto oblasti věnována. Je na úvaze každého státu, zda a do jaké míry a v jaké formě zapojí do financování této oblasti obyvatelstvo jako celek či jednotlivé osoby např. ve výši daní či poplatků.

Z hlediska členění výdajů státu by také bylo možné zmínit rozdělení výdajů na produktivní a neproduktivní, což je dělení, které zavedl Adam Smith.³

První skupina v jeho pojetí byla chápána jako část výdajů, která poskytuje výnos ve formě hmotných statků a takový výdaj byl chápán jako výdaj, který lze podpořit i za cenu půjček. I tato skupina však měla v jeho pojetí ještě další dělení. V jedné části se jednalo o výdaje na nakup něčeho, co má hodnotu, ale nepřinese to bezprostředně žádný výnos (např. koupě budovy

---

2 Drachovský J.: Finanční věda, Všehrd Praha 1934, s. 26 a n.

3 Smith A.: Pojednání o podstatě a původu bohatství národů, svazek druhý, SNPL Praha 1958, s.265 n.

pro schůze zastupitelských sborů), kdy náklad na jeho existenci (opravy, údržba apod.) bude nutno opatřit z jiných pramenů. Není však podle jeho názoru vyloučeno, že v budoucnosti tento majetek výnos přinese (pronájem či prodej). V druhé části by šlo o výdaje na nákup majetku, jehož fungování bude zajištěno z vlastních příjmů a který bude současně přinášet nějaký výnos.

Neproduktivní výdaje v tomto pojetí nic na stranu příjmů státu nepřinesou – jde jen o spotřebu a bude záležet na státu, zda to bude výdaj, který považuje stát za nezbytný i přes to, že nic jako protihodnotu nepřináší. Zajímavý je z tohoto pohledu také např. Smithův názor na platby za užití silnic jako veřejných staveb. Podle jeho názoru, platí-li pobozy projíždějící po silnici poplatky úměrné své váze a nosnosti, platí na udržování veřejných staveb přesně podle toho, do jaké míry je opotřebovávají, což považuje za správné. Kriticky se naopak vyjadřuje k takové podobě mýtného, jako neekvivalentní platbě, platbě daňového charakteru, která by fakticky byla jen příspěvkem do rozpočtu státu bez dalšího, tj. sloužila na úhradu jakýchkoliv výdajů státu. To, že by nastal takový případ a výše platby by nebyla vázána přímo na opotřebení silnic, nepovažoval Smith za vhodné řešení ze strany státu.

ČLENĚNÍ VÝDAJŮ V SOUČASNÉM POJETÍ

Finanční teorie, v aplikaci na moderní stát, má za úkol ukázat možnosti a meze rozšiřování státních činností v závislosti na pohybech finanční masy a finanční věda by měla vymezit právní souvislosti této oblasti. Ve finanční teorii se objevily další členění výdajů např. podle prospěchu který přináší (prospěch pro všechny, prospěch obecný a individuální), další autoři dělili výdaje na ochranné, obchodní a rozvojové, další pak na vydání bez výnosu, vydání nepřímo užitečné pro důchody, vydání s částečně přímým výnosem a vydání s plným výnosem nebo se ziskem.⁴

Na řešení otázky členění výdajů jsou různé názory i v současnosti – od názoru, že není třeba nic dělat a že se výdaje vždy rozdělí tam, kam bude třeba a hledat členění je proto zbytečné, až to detailní členění výdajů podle přesně zvolených kritérií.

Moderní stát postupně rozmnožil úkoly spojené se správou státu, což znamenalo, že veřejný rozpočet musel být sestaven tak, aby pokryl další výdaje, a to jak výdaje na činnost úřadů (včt. platů úředníků), kontrolu a řadu dalších. Je zřejmé, že náklady na výkon správy – na úrovni státu i municipalit – rostou a budou pokračovat ve svém růstu i v budoucnosti, což platí do všech oblastí včetně výdajů do sociální oblasti. Stát s těmito výdaji musí počítat. Jde o výdaje, které se zpravidla opírají o platnou právní

---

⁴ Bastable C.F.: Veřejné finance Praha 1927, s.144 n,

úpravu různých oblastí upravenou zvláštními zákony, které se zpravidla označují jako mandatorní výdaje.

Další oblastí kam mohou směřovat výdaje státu je oblast vzdělání, někde i oblast církví, kultury apod. Někdy se tyto výdaje označují jako quasi mandatorní. Je na rozhodnutí státu, zda a do jaké míry bude stát jednotlivé oblasti podporovat a zda budou tyto náklady chápány jako nezbytné a bude je stát hradit či zda se rozhodne chápat tyto výdaje jako výdaje, do jejichž úhrady je třeba zapojit více vlastních prostředků obyvatelstva.⁵ Jde o výdaje, které zpravidla jako mandatorní označovány nejsou (s výjimkou těch výdajů, kde potřeba úhrady z veřejných prostředků vyplývá z povinností uložených v právních normách).⁶

V neposlední řadě tvoří nezbytnou část potřeb státu ty potřeby, které souvisejí s fungováním samotného státního aparátu, centrálních orgánů (dříve panovnického dvora), což jsou výdaje, které mají také charakter mandatorních výdajů a rozpočty s nimi musí počítat. Prakticky každý stát (nejen ten současný) zahrnoval a bude zahrnovat do této části svých výdajů položku nákladů spojených se státním dluhem.

Z ekonomického pohledu se lze na veřejné výdaje dívat jako na tok finančních prostředků, které jsou v rámci veřejné rozpočtové soustavy alokovány na realizaci fiskálních funkcí státu na principu nenávratnosti a neekvivalence.⁷ Struktura výdajů konkrétního státu či municipalit je podle této části názorů teoretiků do značné míry determinovaná vývojem v minulosti, prioritami volených představitelů či ekonomickou silou daného článku. Svou roli může sehrát např. takový faktor, jako je velikost obce, pokud platí, že čím je obec větší, tím má i vyšší rozpočtové příjmy (což nemusí platit absolutně, ale většinou v přepočtu na obyvatele) a rozmanitější strukturu výdajů.

Další z názorů označuje veřejné výdaje za vztahy rozdělování a užití veřejných rozpočtů a účelových mimorozpočtových fondů v rozpočtové soustavě a připojuje vymezení, že“ veřejné výdaje jsou částí HDP, která je spotřebována kolektivně na základě veřejné volby.“⁸

---

5 Podpora průmyslu a obchodu byla po dlouhou dobu považována za vůdčí státní funkci, které vděčíme za vznik finanční vědy. Tyto myšlenky jsou spojeny s vymezením úlohy kamerální vědy 18.století. napsal C.F.Bastable v publikaci *Veřejné finance* vydané v Praze v roce 1927

6 Např. povinná školní docházka znamená povinnost uhradit nejen provoz školských zařízení, ale také uhradit platy učitelů a dalších zaměstnanců

7 Hamerníková B., Maaytová A. a kol.: *Veřejné finance*, Aspi Praha 2007,s .83, ISBN 78-80-7357-301-0

8 Peková J.: *Veřejné finance*, Codex Bohemia Praha 1999, s.117, ISBN 80-85963-88-4

V období, kdy stát příliš nezasahoval do rozsáhlého okruhu činností, zaměřoval se více na financování státních a místních institucí. To se změnilo v okamžiku, kdy vyvstal problém profinancovat konkrétní veřejné projekty či celé výdajové programy (v oblasti sociální péče, vzdělávání apod.). V ekonomické teorii, právních normách i v praxi se začaly objevovat pojmy jako veřejné projekty, výdajové programy, výdajové rámce apod. Pro rozbor těchto pojmů má významné místo časový faktor. Rozpočtové výdaje jsou realizovány v rámci jednoho rozpočtového období, jednoho roku, projekty či programy jsou přijímány na delší časové období. Vymezit obsah jednotlivých pojmů se dá např. tak, že za veřejné výdaje jsou označeny finanční prostředky v určitém objemu a struktuře, s určitými zásadami přidělování, čerpání a kontroly plnění. Veřejné výdajové projekty a veřejné výdajové programy potom označují věcné ekonomické procesy, činnosti, produkce nebo účelové transfery prostředků různým subjektům podle určitých zásad.⁹ Pro členění výdajových projektů a programů se využívá členění podle účelu a odvětví, ve kterém jsou realizovány.¹⁰

V rámci veřejných výdajů se v ekonomické literatuře rozlišují dvě skupiny výdajů¹¹ - vládní výdaje a transfery. Vládní výdaje mohou být výdaje spotřebního či investičního charakteru. Jejich důsledkem je spotřeba určitého množství surovin, práce lidí apod. Jde o realizaci alokační funkce financí cestou výdajů na nákup služeb či zboží. Transfery jsou specifickými veřejnými výdaji, které jsou poskytovány s určitým cílem různým subjektům, nevzniká zde žádné protiplnění, nemusí ani nic vyprodukovat ani poskytnout. Je to projev neekvivalence ve veřejných financích, který typický např. pro daně. Transfery zvyšují důchody lidí, dovolují jim nakupovat více služeb a zboží, do určité míry však snižují motivaci např. k pracovní motivaci. Obdobný charakter mají i slevy na daních, které sice nejsou veřejným výdajem ale jakýmsi daňovým výdajem, protože se stát vzdává části svých příjmů ve prospěch jiných subjektů.

Z hlediska funkcí veřejných financí se dělí výdaje na alokační, redistribuční nebo stabilizační činnost, dále je možné najít členění výdajů na plánované a neplánované nebo členění na výdaje dle společných rysů formy a oblasti, tj.

---

⁹ Zákon č.218/2000 Sb., pracuje s pojmem program pro označení souboru věcných, časových a finančních podmínek konkrétních akcí na pořízení nebo technické zhodnocení hmotného a nehmotného dlouhodobého majetku, s výjimkou drobného hmotného a nehmotného dlouhodobého majetku

¹⁰ Další kritéria lze pro tyto projekty či programy nalézt v díle autorů Musgrave, R.A., Musgraveová,P.B.: Veřejné finance v teorii a praxi, Management Press Praha 1994, s.123 n.

¹¹ Maaytová A.: Veřejné výdaje in Hamerníková B, Maaytová A. a kol.: Veřejné finance, Aspi Praha 2007 s.83 n., ISBN978-80-7357-301-0

jak a kam jsou směřovány tj. na vlastní činnost, na dotace, úhradu návratných příjmů apod.¹²

Okruh výdajů státního rozpočtu České republiky, stejně jako rozpočtů obcí a krajů, je vymezen v právních normách, kterými jsou zejména zákony o rozpočtových pravidlech.¹³ Rozsah plánovaných výdajů státu, krajů i obcí závisí na velikosti předpokládaných příjmů příslušného rozpočtu. Výdaje (jak ty plánované, tak ty skutečně realizované) se odvíjejí od velikosti příjmů, rezerv vytvořených v minulosti (v podobě přebytku rozpočtu krajů a obcí) a případně od schopnosti jednotlivých článků rozpočtové soustavy zvýšit si své příjmy cizími zdroji, především půjčkou či úvěrem. I zda však existují určitá omezení, která je třeba respektovat a to zejména s ohledem na celkové zadlužení státu. Objem výdajů ovlivňuje zásadním způsobem rozvojové možnosti a rozsah poskytovaných služeb. Jedna věc je však celkový objem výdajů, jiná jejich struktura. Výsledná struktura obecních a krajských výdajů do určité míry charakterizuje preference obyvatel (popřípadě místních zastupitelů) v daném územím naopak výdajová stránka státního rozpočtu zase musí odrážet potřeby státu a jeho obyvatelstva jako celku a to jak v úrovni celostátně hrazených výdajů tak v podobě dotací, které směřují do rozpočtů krajů a obcí.

Vývoj jednotlivých výdajových položek na všech úrovních rozpočtů nebyl, není a nebude rovnoměrný. Nejrychleji se stále zvyšují výdaje na sociální oblast (ve státním i místním měřítku) a to zejména s ohledem na věkové složení obyvatelstva a další obdobné aspekty. V municipální sféře je zaznamenáván např. růst objemu výdajů na zastupitele, kromě toho rostou i výdaje na veřejnou hromadnou dopravu a bezpečnost či veřejný pořádek. Výdaje mimo příslušný článek rozpočtové soustavy jsou zajištěny přerozdělovacími procesy uvnitř rozpočtové soustavy.¹⁴ Tyto přerozdělovací procesy se ve vyspělých zemích i u nás uskutečňují peněžními transfery ve formě dotací nebo podílů na výnosu daní centralizovaných v ústředních rozpočtech.¹⁵

Jako krok na cestě k určitému utřídění výdajů se považuje rozpočtová skladba, závazné rozdělení příjmů a výdajů podle určitých kritérií u subjektů napojených na veřejný rozpočet, a to zejména s ohledem na to, jaký pohled

---

12 Marková H.: Finanční hospodaření územních samosprávných celků, Univerzita Karlova v Praze Právnická fakulta 2008, ISBN 978-80-87146-08-8 s.97 a n.

13 Zákon č. 218/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů a zákon č.250/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů

14 Pařízková I.: Rozpočtové právo in Janošíková, Mrkývka, Tomažič a kol.: Finanční a daňové právo, Plzeň, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk 2009, ISBN 978-80-7380-155-7

15 Podrobněji viz Marková H., Boháč R.: Rozpočtové právo, C.H.Beck Praha 2007, ISBN 978-80-7179-598-8

je preferován. Jde o propracovanou klasifikaci veřejných výdajů v rámci České republiky, tj. jde o klasifikaci domácího charakteru.¹⁶

MEZINÁRODNÍ SOUVISLOSTI

Výbor ministrů Rady Evropy členským státům doporučuje mimo jiné i to, aby centrální vláda vytvářela předpoklady pro vypracovávání statistických a komparativních analýz výdajů municipalit, jejichž smyslem má být mj. včas identifikovat anomálie ve vývoji výdajů jedné obce nebo skupiny obcí a krajů, a tím vytvořit prostor pro nápravné procesy. Toto doporučení vychází z předpokladu, že přehledy a srovnání obvykle zvýší zájem obyvatel o využívání veřejných peněz na daném území a že se tím posiluje vazba mezi zájmy lidí a prioritami volených zástupců.¹⁷ Ministerstvo financí ČR sice pravidelně zveřejňuje podrobné údaje o hospodaření jednotlivých obcí a krajů, což je považováno za základní krok k vytváření předpokladů pro široce dostupné komparace činností těchto subjektů, ale bylo by třeba zvolit pro tento účel přitažlivější formu.

Centrum pro rozpočet a politické priority se sídlem ve Washingtonu D.C. zveřejnilo počátkem roku 2009 výsledky rozsáhlého srovnávacího projektu o transparentnosti veřejných rozpočtů v 85 zemích. Hodnocen byl rozsah informací o hospodaření státu poskytovaných vládou široké veřejnosti, a to prostřednictvím Indexu otevřeného rozpočtu (Open Budget Index), který umožňuje rychlé porovnání různých zemí i vývoj v jedné zemi v čase.¹⁸ Česká republika se umístila se 66 body ze 100 možných na 11.-13. místě a celkově je její přístup k poskytování informací o veřejných financích hodnocen jako velmi dobrý.¹⁹ Zkoumala se situace odpovídající rozpočtovému roku 2007, (tedy situace před dvěma lety), ale výsledné hodnocení ČR se oproti předchozímu měření příliš nezměnilo. Nejslabším bodem, podle výše uvedeného dokumentu, při poskytování informací veřejnosti zůstává u nás neexistence informačního dokumentu primárně určeného pro širokou veřejnost, ve kterém by byly vhodnou formou shrnuty informace o rozpočtovém procesu, rozpočtových prioritách, nejvýznamnějších příjmech, výdajích, saldu, způsobu jeho financování a

---

16 Mezinárodní klasifikace výdajů jsou např. Klasifikace Mezinárodního měnového fondu či GFS (Government Finance Statistics) zakládající se na funkčním principu a členění výdajů podle jejich účelu a odvětví, do nichž směřují a ekonomickém principu a členění výdajů, jakožto druhu vládních transakcí, jejich ekonomické charakteristiky.

17 Kosikowski C. : Financial Law of the European Union, Temida 2, Bailaystok 2008, ISBN 987-83-89620-41-5

18 <http://www.openbudgetindex.org>

19 Pro srovnání Slovinsko získalo 73 bodů, Polsko 67 a Německo 64. Slovensko nebo Maďarsko hodnoceny nebyly.

vývoji státního zadlužení, či alespoň srozumitelný slovníček základních pojmů z této oblasti.

ZÁVĚREM

Veřejné výdaje jsou důležitým nástrojem rozpočtové a fiskální politiky. Najít všeobecně přijímané členění rozpočtových výdajů, které by umožnilo mezinárodní srovnatelnost rozpočtových výdajů, by bylo velmi přínosné nejen pro sledování vývojových trendů v jednotlivých zemích, ale mohlo by také výrazně přispět k rozhodování o velikosti státního rozpočtu, potřebě zavádění či změnách daňové soustavy a zatížení obyvatelstva platebními povinnostmi.

Literature:

- Bastable C.F.: Veřejné finance Praha 1927, s.144 n.
- Drachovský J.: Finanční věda, Praha 1934, s. 26 a n.
- Hamerníková B., Maaytová A. a kol.: Veřejné finance, Aspi Praha 2007, s.83, ISBN 78-80-7357-301-0
- Kosikowski C. : Financial Law of the European Union, Temida 2, Bailaystok 2008, ISBN 987-83-89620-41-5
- Marková H., Boháč R.: Rozpočtové právo, C.H.Beck Praha 2007, ISBN 978-80-7179-598-8
- Marková H.: Finanční hospodaření územních samosprávných celků, Univerzita Karlova v Praze Právnická fakulta 2008, ISBN 978-80-87146-08-8, s.97 a n.
- Peková J.: Veřejné finance, Codex Bohemia Praha 1999, s.117, ISBN 80-85963-88-4
- Pařízková I.: Rozpočtové právo in Janošíková, Mrkývka, Tomažič a kol.: Finanční a daňové právo, Plzeň, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk 2009, ISBN 978-80-7380-155-7
- Smith A.: Pojednání o podstatě a původu bohatství národů, svazek druhý, SNPL Praha 1958s.265 n.

Contact – email

markova@prf.cuni.cz